

JOSIP OSTI

Soočanje minljivega in večnega

Pesnica Maja Vidmar se je s pesmimi iz dosedanjih zbirk že uveljavila v slovenskem literarnem prostoru kot poseben pesniški glas, tako z vsebinsko prepoznavno erotično liriko kot tudi z njeno jezikovno zelo asketsko artikulacijo. Hote ali ne spregledati eno ali drugo oziroma – v primeru njene lirike – nerazločno povezanost vsebine in oblike praviloma kratke pesmi, ki je zgrajena iz izbranih besed ter njihovih zvenkih in večpomenskih stikov, pomeni ne dojeti bistva njene poezije. Kajti gre za poezijo, ki prav z neločljivo vsebino in strukturo pesmi skriva in hkrati razkriva več, kot se nam lahko na prvi pogled zdi. O tem nas prepričuje tudi njena nova stihozbirka z naslovom *Ob vznožju*, ki je konec leta 1998 izšla v zbirki Samorog pri založbi Nova revija.

V knjigi *Ob vznožju* je Maja Vidmar zbrala svoje nove pesmi, ki jih je zadnja leta objavljala v revijah. Čeprav so mnoge že v revijalni objavi kazale, da vztrajajo na že znani avtopoetiki oziroma pesniški kontinuiteti – z nekaterimi občutnimi inovacijskimi premiki -, ni bilo mogoče jasno razpoznati, kakšna bo iz njih zgrajena knjiga kot celota. Še manj napovedovati njeno kvaliteto. Vesel sem – kajti v ne preveč veselem življenju me resnično razveseli vsaka dobra pesem, še bolj, seveda, dobra pesniška zbirka -, da je v knjigo *Ob vznožju*, za katero je pesnik Dane Zajc napisal spremno besedo z naslovom *Ob pesniškem prtu Maje Vidmar*, uvrščeno tudi več dobrih pesmi, ki doslej še niso bile objavljene. Še posebno sem vesel tistih, ki so na neki način drugačne in razpirajo zoženost optike reduciranja njene poezije samo na erotično v ožjem pomenu besede. V katerih se prepletajo erotični občutki z občutki smrti. Tako kot tudi v življenju, v katerem se pogosto močna erotična doživetja imenujejo sladka smrt. Pri tem ne smemo pozabiti, da je plod erotične ljubezni, ki ga rojeva ženska in s tem doprinaša k ohranjanju večnega človekovega življenja, umrljivo bitje. Bitje, ki je takoj po rojstvu zaznamovano s pečatom neogibne smrti. Obe ti dve razsežnosti sta bolj ali manj opazno upesnjene v le prividno presojni liriki Maje Vidmar, ki tudi o materinskih čustvih, ki jih moški nima in ne more imeti, ne govori na običajen, tradicionalen način veličanja matere. V njenih pesmih je ženska hkrati ljubica, soproga in mati, kar je do pred nedavnim ne redko škandaliziralo javno, najpogosteje malomeščansko lažno moralo. Poleg tega pa je, v njenem primeru, še pesnica! Zato ne preseneča, da je prvi med cikli, na katere so pesmi v knjigi *Ob vznožju* razdeljene, naslovljen *Moralna angela* ter zadnji *Oblika smrti* in da si med njima sledijo cikli z naslovi *Leda*, *Izročilo*, *Konec neba* in *Srce*.

Morda je med novimi pesmimi Maje Vidmar, ki kažejo na njeno pesniško govorico, v kateri se prežemata erotika in smrt, najbolj ilustrativna tista z naslovom *Erotični položaj*. V njej pravi:

»Klečim pred tabo,
pripravljena
na smrt,
če želiš moriti,
na odskok,
če ne misliš resno.«

Med pesmimi, v katerih hudič ni le v človekovem telesu, temveč tudi povsod v vampirskem svetu, ki ga obkroža, se mi zdi, da posebej izstopa *Vrnitev*:

»Se zgodi, da teče
blizu,
da priteče
mimo nog -
kri,
ki tekla je po svetu
naokrog.«

Ta in njej podobne pesmi potrjujejo, da Maja Vidmar, prej pogosto zazrta oziroma ustvarjalno skoncentrirana le na dotikalno točko dveh teles, od koder se krogi čustev in misli širijo navzven, vse bolj na stežaj odpira svoje oko ter z njim jasnovidno gleda tudi okrog sebe in videno fokusira v jezikovni sintezi svojih pesmi. Njen pogled, ki objema tako mite kot lastne izkušnje, ne spregleda krvi v svetu, v katerem je vse manj ljubezni, vse več pa sovraštva in mržnje. To jo prisili, da v pesmi *Izročilo* pove:

»Brez sinov
in brez
mater bo
svet boljši,
kot je ta.«

In ne preostane nam drugega, kot da skupaj s pesnico, ki, kot nas prepričujejo pesmi iz knjige *Ob vznožju*, ne živi le ležé, kakor jo je Bog dal, temveč hrepeneč po prvinskem, čeprav bolečem dotiku in objemu, kot se dotikata in objemata ogenj in voda, prežeta z bridkim srhom spomina in utripom srca, ki odmeva v njenih besedah, pred ljubljenjem, v času ljubljenja in po njem, ponovimo: »Apage!« Kajti, kot pravi na koncu pesmi *Mladi bog*:

»Nič se zadnji smeje.«

Odmev tega *smeha nič*, ki ga slišimo iz verzov nekaterih njenih novih pesmi in, morda pogosteje, njegov skrivnostni nasmeh, ki ga razkrivajo izbrane in pretehtane besede, iz katerih so ti najnovejši pesniški medaljoni zgrajeni, razsvetljuje njeno poezijo z drugačno, temnejšo svetlobo. Približa jo, tako po vsebini kot tudi po strukturi, bolj kot doslej temni moderni liriki, ki so jo utemeljili in vse do danes spodbujali, s svojimi pogumnimi pesniškimi pustolovščini in njihovimi sadeži, predvsem temnimi izbrušenimi besednimi diamanti, pesniki, kot so Baudelaire, Rimbaud, Mallarme in mnogi drugi, ki so tem vsaj deloma sledili. Sledi jim, na samosvoj način, tudi sama.

»Oblika ni / okrasno lebdeči pojav,« pravi Vidmarjeva na začetku pesmi *Bogu*, ki mu posveča več pesmi v knjigi *Ob vznožju*. Z Bogom oziroma Stvarnikom se vsak ustvarjalec, posebno pesnik – kajti že v bibliji je zapisano, da je bila na začetku *Beseda* – hote ali nehote, bolj ali manj identificira ob svojih prizadevanjih, da imenuje še neimenovano in utelesi v besedah še neutelešeno. Te verze, ki se predvsem nanašajo na obliko človeka oziroma njegovega telesa, ki je takšno, kakršno je ustvarjeno, kot posoda duha, brez lastnega deleža v do danes nepojasnjenem čudežu rojstva, lahko razumemo tudi kot izrekanje avtopoetičnega mnenja o obliki lastne pesmi in pesmi nasploh. To pomeni, z drugimi besedami povedano, da za Majo Vidmar oblika telesa pesmi tako kot oblika telesa človeka ni le okras z larpurlartističnim samonamenom. Gre, kot nas prepričujejo najbolj uspele pesmi v njeni novi knjigi, za višjo stopnjo usklajenosti oblike in vsebine, njunega prežemanja in harmoniziranja. Oblike, ki najpogosteje ni prevzeta iz zakladnice znanih, tako imenovanih klasičnih pesniških oblik, temveč se poraja iz pesničinega samosvojega občutka za harmonijo telesa in duha pesmi oziroma melodije in ritma besed, iz katerih jih, bolj naklonjena askezi kot baročnemu jezikovnemu razkošju, filigransko izgrajuje. Njena govornica srca, rimana ali ne, je iskana in najdena tako oblika življenja kot *oblika smrti*.

V pesmi s prav takšnim naslovom pesnica pravi, da živi »umrljivost iz novih oblik«, kar se nanaša tako na oblike življenja in smrti kot na oblike pesnjenja. Pesnjenja, ob katerem je, kot v življenju z moškim, zaplojena z jezikom, tako kot po starogrškem mitu Leda z labodom v naročju oziroma v laboda spremenjenim vrhovnim bogom Zevsom. Če si privoščim svobodo še ene preobrazbe oplojevalnega božanstva in videnja laboda kot jezika, je mogoče njena verza iz pesmi *Leda*:

»Zdaj več ne zdrži
brez laboda v telesu«

brati tudi tako, da se nanašata na pesnico samo oziroma njeno poezijo, ki je ustvarjena hkrati iz jezika telesa in telesa jezika.

Maja Vidmar tudi v novih pesmih upesnjuje »lepoto življenja« oziroma trenutke užitkov, ki jih lahko imenujemo sreča. Pri tem ne spregleda več, da »sreča«, kot pravi v pesmi *Človeška noga*, »se povrne v farsi / in se konča v izgubo«. O tovrstni izgubi, čeprav na drugačen način, govori v več pesmih, v katerih bolj poglobljeno in usodno kot doslej sooča minljivo in večno.